

ГАРЧИГ

I. ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	4
1.1 Төсөл хэрэгжүүлэгч:	4
1.2 Улсын бүртгэлийн дугаар:	4
1.3 Төсөл хэрэгжүүлэгчийн хаяг:	4
II. ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА.....	4
2.1 Агаарын температур:	5
2.2. Хур тунадас:	5
2.3 Нарны цацраг, гийгүүлэлт:.....	5
2.4 Салхи, шуурганы горим:	5
2.5 Агаарын чийгшил ба даралт:	6
2.6 Төслийн бүс нутгийн физик-газар зүйн нөхцөл	6
2.7 Хөвсгөл сумын танилцуулга:	6
2.8 Хөрс ургамал	7
2.9 Амьтны аймаг	7
2.10 Ус зүй	7
III. ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ	9
3.1 Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл.....	9
3.2 Газрын гадарга болон газрын хэвлийд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл.....	9
3.3 Гадаргын ус болон газрын доорх усанд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл	9
3.4 Хөрсөн бүрхэвчид үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл	10
3.5 Ургамалд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл	10
3.6 Амьтаны аймагт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл	11
3.7 Оршин суугчдад үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл	11
IV. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ЗОРИЛТ	12
4.1 Байгаль орчны бодлого	12
4.2 Байгаль орчны менежментийн зорилтууд:	12
V. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭ	13
5.1 Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө .	14
5.2 Хөрсөн бүрхэвчид учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ төлөвлөгөө	15
5.3 Усны нөөц, чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөг бууруулах.	16
VI. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	18
VII. ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	19
VIII. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭЛТ, НӨХӨН ОЛГОВРЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	21
IX. ТҮҮХ СОЁЛЫН ДУРСГАЛЫГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	21
X. ОСОЛ, ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	22

10.1 Химийн бодисын ашиглалт хэрэглээний сургалт	24
XI. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	25
11.1 Зорилго	25
11.2 Хог хаягдлын эх үүсвэрт тавигдах стандарт шаардлага.....	26
11.3 Хог хаягдлын сөрөг нөлөөлөл	26
11.4 Төлөвлөлт.....	27
XII. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР	30
12.1. Зорилго	30
12.2. Агаарын чанарын хяналт	30
12.3. Усан орчны хяналт	31
12.4. Ургамлан бүрхэвчийн хяналт	31
12.5. Хөрсөн бүрхэвчийн хяналт	32
XIII. УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ	34
13.1 Зорилго	34
13.2. Сургалт	35
13.2.1 Сургалтын хуваарь.....	35
XIV. ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ ХУВААРЬ	36
XV. ТӨСӨВ	Error! Bookmark not defined.
XVI.ХАВСРАЛТ	33

Хүснэгтийн жагсаалт

Хүснэгт 1. Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах	14
Хүснэгт 2. Хөрсөн бүрхэвчид учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах	15
Хүснэгт 3. Усны нөөц, чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөг бууруулах	16
Хүснэгт 4. Нөхөн сэргээлтийн арга хэмээ	18
Хүснэгт 5. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээ	19
Хүснэгт 6. Осол, эрсдэлийн төлөвлөгөө	22
Хүснэгт 7. Химийн бодис ашиглалт хэрэглээний сургалт	25
Хүснэгт 7. Химийн бодисын ашиглалт хэрэглээний сургалт	17
Хүснэгт 8. Хэрэгжүүлж буй хууль болон стандарт	25
Хүснэгт 9. Төлөвлөлт	28
Хүснэгт 10. Агаарын чанарын мониторинг	30
Хүснэгт 11. Усны хяналт шинжилгээ	31
Хүснэгт 12. Ургамалын мониторинг	31
Хүснэгт 13. Хөрсөн бүрхэвчийн хяналт шинжилгээ	32
Хүснэгт 14. Агаарын чанарын мониторингийн цэг	33
Хүснэгт 15. Хөрсний мониторингийн цэгүүдийн байршил	33
Хүснэгт 16. Ургамлын мониторингийн цэгүүдийн байршил	34
Хүснэгт 17. Усны мониторингийн цэгүүдийн байршил	34
Хүснэгт 18. Удирдлага зохион байгуулалт	34
Хүснэгт 19. Ургалт зааварчилгаа	35
Хүснэгт 20. БОМТ биелэлтийн танилцуулах	36
Хүснэгт 21. Жилийн нийт төсөв	37

Зургийн жагсаалт

Зураг 1. Сорговь нүүрсний уурхайн төслийн байршил	4
Зураг 2. Галба-Өөш-Долоодын говийн газар байрлах Сорговь төслийн байршил	8
Зураг 3. Хяналт-мониторингийн цэгүүдийн байршил	33

ТӨСЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

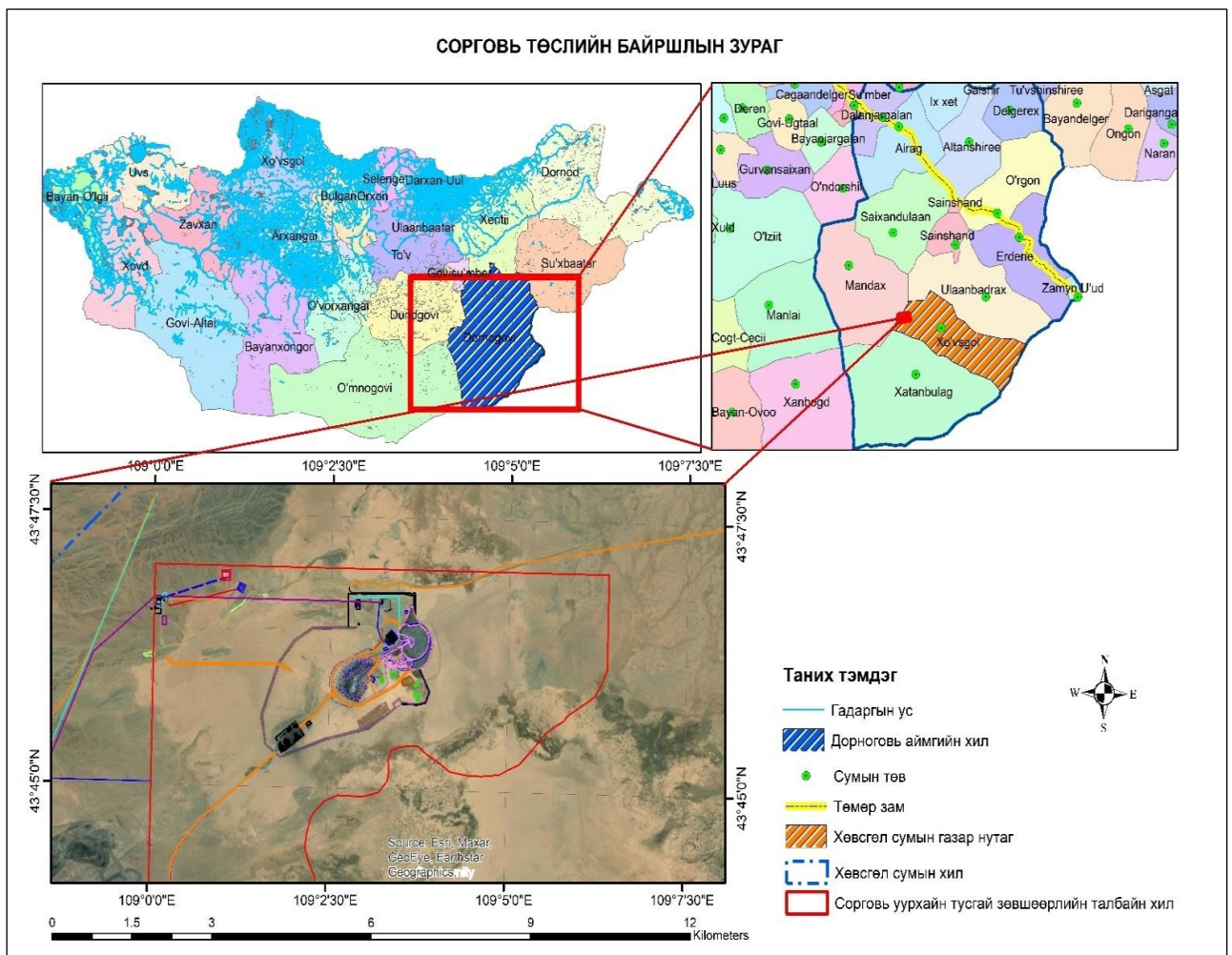
1.1 Төсөл хэрэгжүүлэгч: “Сора Интернэшнл” ХХК

1.2 Улсын бүртгэлийн дугаар: MV-020738

1.3 Төсөл хэрэгжүүлэгчийн хаяг: Дорноговь аймаг Хөвсгөл сум “Сорговь уурхай”

“Сора Интернэшнл” ХХК нь 2019 оны 10-р сараас MV-020738 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл бүхий талбайд нүүрс олборлох төслийг хэрэгжүүлэхээр бэлтгэл, бүтээн байгуулалтын ажлуудыг гүйцэтгэж эхлэсэн.

Сорговь нүүрсний орд нь Дорноговь аймгийн Хөвсгөл сумын нутагт оршино. Дорноговь аймаг нь нийт 109.5 мянган кв.км нутаг дэвсгэртэй бөгөөд хүн амын суурьшилт сийрэг буюу 1.6 квадрат километр нутагт 1 хүн, 5.7 квадрат километр нутагт 1 өрх ногдож байна. Тус ордын талбай нь Улаанбаатар хотоос зүүн урагшаа 650 км, Дорноговь аймгийн төв Сайншанд хотоос баруун урагшаа 170 км, Хөвсгөл сумын төвөөс баруун хойшоо 70 км, хилийн Ханги боомтоос 145 км-ийн зайд оршдог.

Зураг 1. Сорговь нүүрсний уурхайн төслийн байршил

ТӨСӨЛ ХЭРЭГЖИЖ БУЙ НУТГИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НИЙГЭМ ЭДИЙН ЗАСГИЙН ТӨЛӨВ БАЙДЛЫН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Дорноговь аймгийн Хөвсгөл сумын нутаг дэвсгэр өвөл зуны температурын ялгаа ихтэй, хур тунадас багатай халуун зунтай, хуурайвтар уур амьсгалын мужид, зөөлөвтөр өвөлтэй дэд мужид хамаардаг. Агаарын үнэмлэхүй их температур $+41^{\circ}\text{C}$ -ээс давж халах үнэмлэхүй бага температур -40°C -ээс хүйтэн болох тохиолдол байдаг.

2.1 Агаарын температур:

Хөвсгөл сумын хувьд цаг уур нь харьцангуй дулаан, хүйтний улирал 11-р сарын 2-оос эхэлж 3-р сарын 25 хүртэл 143 хоног, дулааны улирал 3-р сарын 25-аас 11-н сарын 2 хүртэл 222 үргэлжилдэг байна. Төсөл хэрэгжиж буй газар харьцангуй нам дор, өргөн уудам хөндий бөгөөд говийн нам толгод гүвээгээр хүрээлэгдсэн газар бөгөөд жилийн ихэнх өдрийн температурын дундаж нь “+” градустай байдаг. Агаарын дундаж температур зуны улиралд $20-24.00^{\circ}\text{C}$, өвлийн улиралд $-11.7-15.90^{\circ}\text{C}$ байдаг. Жилийн дундаж температур нь $+3.70^{\circ}\text{C}$ байдаг.

Хөрсний гадарга дээр зундаа $+59.00^{\circ}\text{C}$ хүртэл халж, өвөлдөө -36.60°C хүртэл хүйтэрдэг. Газрын гүнд температурын хуваарилалт нь тодорхой зүй тогтолтой. Зуны улиралд гүн ихсэхээр температур буурч, өвлийн улиралд гүн рүүгээ дулаарч хавар намар шилжилтийн байдалтай байдаг. Хөрсний гэсэлт нар дулааны нэвчилт нөлөө үйлчлэлтэйгээр газрын өнгөн хөрснөөс алгуур гэсэж газрын гүн рүү аажим доошилж дуусдаг.

2.2. Хур тунадас:

Хөвсгөл сум орчимд хур тунадасны хэмжээ бага, хуурай цаг агаартай. Жилдээ орох хур тунадасны хэмжээ нь дөнгөж 102.4 мм бөгөөд хур тунадасны 60% нь зуны улиралд ордог ба зундаа тоотой их усархаг түр зуурын бороо ордог. Сүүлийн жилүүдэд уур амьсгалын дулаарлаас шалтгаалан зүсрэн орох бороо цөөрч ганц нэг хүчтэй аадар бороо орох болсон. Өвөлдөө цас маш бага унадаг бөгөөд цасан бүрхүүл бараг тогтдоггүй. Жилийн ойролцоогоор 30 хоногт л бороо ордог байна.

2.3 Нарны цацраг, гийгүүлэлт:

Манай орны нутгаар жилд дунджаар нарны гийгүүллийн үргэлжлэх хугацаа 2800-3600 цэгийн хооронд хэлбэлзэж байдаг ба нийлбэр цацрагийн хэмжээ жилд 5237.5-6285 мДж/м² байдаг. Хөвсгөл сум орчмын нарны гийгүүллийн үргэлжлэх хугацаа дунджаар жилд 3409.1 цаг, сард 284.1 цаг, хоногт 9.45 цаг байдаг.

2.4 Салхи, шуурганы горим:

Говийн бүсэд голдуу баруун хойноос харьцангуй хүчтэй салхилдаг. Жилийн дундаж салхины хурд 3.7 м/с, сүүлийн 10 жилд салхины хурд хамгийн ихдээ 30 м/с хүрч ширүүсч байсан байна. Төслийн бүс нутагт жилийн дундаж байдлаар баруун, баруун хойд чиглэлийн

салхи зонхилно. Өвлийн улиралд баруун, баруун хойд, хойд чиглэлийн салхи зонхилж байснаа зуны улиралд өмнөд зүгийн салхины давтагдал нэмэгдэж ирдэг зүй тогтолтой.

2.5 Агаарын чийгшил ба даралт:

Хөвсгөл сумын нутаг дэвсгэр нь чийгшил багатай хуурай уур амьсгалтай нутаг бөгөөд агаарын харьцангуй чийгшлийн дундаж утга 45-50%, их утга өвлийн улиралд ажиглагдах бөгөөд 1 ба 12 саруудад 50-68%-тай байна. Хавар намарт агаарын харьцангуй чийгшлийн бага утга буюу 22-47% ажиглагдана. Хоногийн явцад агаарын харьцангуй чийгшлийн их утга өглөө үүрээр, бага утга нь их үдэд ажиглагддаг. Агаарын даралт дунджаар 847-856гПа, өвлийн агаарын дундаж даралт 856гПа, зуны агаарын дундаж даралт 847гПа байдаг.

2.6 Төслийн бүс нутгийн физик-газар зүйн нөхцөл

Дорноговь аймгийн Хөвсгөл сум нь Монгол орны физик газарзүйн мужлалаар газрын гадаргын хувьд Говийн-Их мужид багтдаг. Төслийн нутаг дэвсгэрт Эхэн хайлааст уул (1873 м), Дэнгийн нуруу (1975 м), Дөрвөлжин уул (1612м)-с орших бөгөөд талбайн ойролцоох уулс толгод нь д.т.дээш 1600-1900 м, мөн Гурвантэс-Борзонгийн говийн элсний мужид хамаарагдах Жарангийн элс байрлана.

Төслийн талбай нь Эхэн Хайлаастын синклиналийн баруун хойт хэсэгт байрших ба нүүрсний давхраас агуулагч дээд пермийн Дэлийн шанд формацын хурдас нь хойт хэсгээрээ дунд-дээд карбоны Тост формацын андезит-базальтаас тогтох эффузив зузаалаг болон түүнийг зарим хэсгээрээ тасалдалтайгаар хучих доод пермийн Тогоот хар формацын риолит, риодацитаас тогтох хүчиллэг зузаалаг дээр угаагдлын гадаргуугаар хиллэдэг болно. Дэлийн шанд формац хайгуулын талбайн энэ хэсэгт бараг бүхэлдээ дээд дөрөвдөгч-орчин үеийн сэвсгэр хурдсаар хучигдах боловч гуу жалгаар хэрчигдэж идэгдсэн хэсгийн хоёр захаар байнга ил гардаг гаршийн уналын азимут нь 170-2000, налуугийн өнцөг нь 35-400 байна.

2.7 Хөвсгөл сумын танилцуулга:

Дорноговь аймгийн Хөвсгөл сум нь аймгийн төв Сайншандаас 160 км-т, Улаанбаатар нийслэлээс 624 км-т байрладаг. 8400 кв/км нутагтай. Хөвсгөл сум нь Түшээт хан аймгийн Мэргэн вангийн хошууны нутаг бөгөөд Ардын хувьсгал мандсаны дараа 1924 онд Хутаг уулын хошууны Цээл сум, Ойдог зангийн сум, 1925 онд Өлзийт, 1929 онд Жавхлант, 1931 онд Гурван Хөвсгөл уулын энгэрт төвлөрч Хөвсгөл сум болжээ.

Одоо тус сум Гурван хөвсгөл, Жавхлант, Элст, Чулуут гэсэн 4 багтай, 1593 хүн амтай, төвийн эрчим хүчинд холбогдсон, үүрэн телефоны үйлчилгээтэй, 240 хүүхдийн суудалтай ЕБСургуультай, 50 ортой дотуур байр, 10 ортой хүн эмнэлэг, 75 ортой хүүхдийн цэцэрлэг, 160 хүний суудалтай соёлын төв ажиллаж байна.

Хөвсгөл сум нь байгалийн үзэсгэлэнт газар олонтой бөгөөд үүнд нутагт Хутаг уул, Гуа тээг, Сүлдэнэ хөх овоо, Шувуун шанд, Харанхуйн ам, Асман булаг, Эхэнэ улаан худаг зэрэг байгалийн үзэсгэлэнгээ гайхуулсан газар нутагтайн зэрэгцээ байгалийн төрөл бүрийн эмийн ургамал элбэгтэй ба ан амьтан араатан жигүүртнээр элбэг.

2.8 Хөрс ургамал

Говийн хөрсний их мужийн цөлөрхөг хээрийн бүсэд багтдаг. Хур тунадас ховор, эрс гандуу уур амьсгалтай, өвс ургамал тарчиг сийрэг энэ талбай нь говийн бор хөрстэй. Хөрс үүсэх явц гандуу нөхцөлд явагдах учир салхины үйл ажиллагаа хөрсний агаарын солилцоог идэвхжүүлж, ууршилтыг ихэсгэн хуурайшихад нөлөөлж өвс ургамлыг хийсгэн тараах тул зөвхөн үндэсний зарим нь ялзмаг болдогоос органик үлдэгдлийн хэмжээ маш бага 1% -иас бараг үл хэтэрнэ. Иймээс сайр чулуу ихтэй хуурай хагас карбонатлаг байдгаас нийтлэг мараалаг шинж үл ажиглагдана. Харин хонхор, хотгор, тойром, булаг шанд бүхий газруудаар хужир мараа энд тэнд тогтсон байна. Говийн цаг уур, хөрсний онцлогоос шалтгаалан ургамлын нягтшил багатай, сийрэг тачир хөрсийг нийтэд нь бүрхэж чаддаггүй энд тэнд хэсэг хэсгээрээ ургадаг боловч шимт чанартай байдгаараа онцлог юм. Энд агь, шарилж, таана, мангир, хөмөл, монгол өвс, хазаар өвс, баглуур зэрэг олон наст ургамал, чихэр өвс, цулхир, гоёо зэрэг эмийн ургамал, хайлаас, тоорой, сухай, заг, жигд, зэгс, зээргэнэ, бударгана, хармаг, харгана гэх мэтийн модлог, бутлаг говь цөлийн ургамал ургадаг.

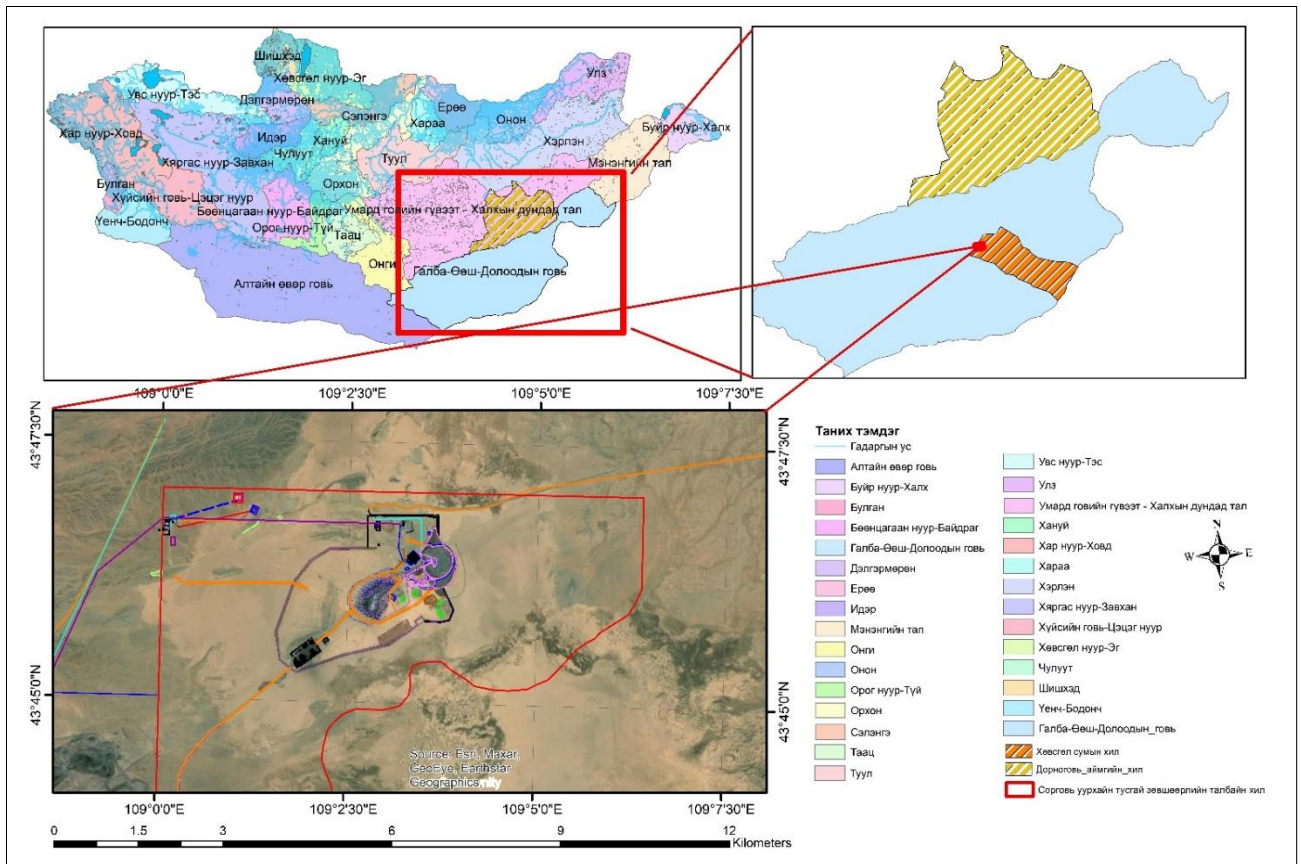
2.9 Амьтны аймаг

Энд говь цөлийн амьтад болох хулан, аргаль, янгир, хар сүүлт зэрэг туурайтан, махчин амьтдаас чоно, шилүүс, хярс, үнэг, өмхий хүрэн, мануул, жигүүртнээс бүргэд, тас, шонхор, харцага, элээ, ногтруу, тагтаа, болжмор, хулан жороо, хэвлээр явагчдаас олон зүйл гүрвэл, могой, мэрэгчдээс туулай, алаг даага, чичүүл, бозлог, шавьж идэштнээс зараа, шавьжаас хэдэн төрлийн аалз, арваалж, ямаан ууц, байх ба эдгээр амьтдаас нэн ховордсон, устаж алга болохын даваан дээр байгаа төрөл, зүйлүүдийг агнах, устгахыг хориглож дархан цаазтай болгожээ.

2.10 Ус зүй

Дадын хар толгой-2 талбай нь төв Азийн гадагшаа урсгалгүй ай савын бүсэд багтдаг. Талбайн хэмжээнд гадаргуугийн усан сүлжээ муу хөгжсөн ба байнгын урсгал ус байдаггүй. Талбайн хэмжээнд жижиг булгууд байх боловч эдгээр нь тухайн жил улирлын цаг уур, хур тунадасын хэмжээнээс хамаарч усны горим хувьсамтгай зарим үед гандаж ширгэдэг. Хуурай сайр, тойрмууд нь хур тунадас ихтэй үед усаар дүүрээд богино хугацаанд хөрс болон агаарт ууршдаг. Хүн малын усны хэрэгцээнд голлон худгийн ус хэрэглэх ба багаар булаг шандын ус ашигладаг. Залуу хагарлууд дагасан дөрөвдөгчийн хурдсанд хуурай сайр

нуурын зах хавий бараадуулан гар болон өрөмдмөл гүний худгууд гаргасан байдаг бөгөөд эдгээрийн усны түвшин 1-7 м хүртэл гүнтэй, эрдэсжилт ихтэй байна.

Зураг 2. Галба-Өөш-Долоодын говийн газар байрлах Сорговь төслийн байршил

ТӨСЛИЙН ГОЛ БА БОЛЗОШГҮЙ СӨРӨГ НӨЛӨӨЛӨЛ

3.1 Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

“Сора Интернэйшнл” ХХК-ийн “Сорговь” нүүрсний уурхайн үйл ажиллагааны явцад төслийн орчны агаарт халаалтын зуух, хүнд механизмуудаас агаарт бохир утаа хаягдах, бохирдуулагч хорт хий үүсч агаар бохирдуулах нөлөөлөл үзүүлж болзошгүй. Үүний зэрэгцээ төслийн талбайн орчмын нутаг нь уур амьсгалын хувьд хэт хуурай, жилдээ хур тунадас маш бага унадаг говь цөлийн бүсэд оршдог. Хур бороо багатай агаар хуурайшсан салхитай үед хөрсний овоолго, уурхайн мөргөцөг ба ажлын түвшин, уурхайн дотоод зам зэргээс тоос шороо хийсэх, мөн тэсэлгээний үед их хэмжээний тоос босдог нь ажиллагсадын эрүүл мэнд, орчны агаар, хөрс ургамлын бүрхүүлд нөлөөлнө. Цаг агаар, салхины хурд, газарзүйн онцлог, тээврийн хэрэгслийн төрөл, жин, хурд, нэгж тээвэрлэлтийн хугацаа зэргээс шалтгаалан нөлөөлөл нь ялгаатай байна.

3.2 Газрын гадарга болон газрын хэвлийд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

Нүүрсний ордоос нүүрс олборлохын тулд хийгдэх уурхайн бүтээн байгуулалт, уурхайн үйл ажиллагаа, болон нүүрс тээвэрлэлтийн үйл ажиллагааны явцад хөрс хуулах, уурхайн дотоод зам дэд бүтцийн барилга байгууламжууд зэргээс газрын гадаргад тодорхой өөрчлөлтүүд гарна. Газрын байгалийн өнгө төрх, геологийн тогтоц шууд өөрчлөгдөх зэрэг сөрөг нөлөөлөл үзүүлнэ.

Түр хугацаагаар ашиглах барилга, байгууламж байршуулах газруудад шимт хөрсийг хуулж хадгалж байгаад ашиглалтын дараа хаалтын нөхөн сэргээлтээр хэлбэршүүлэн тэгшилж, шимт хөрсөөр хучин ургамалжуулах тул ийм төрлийн эвдрэлтэй газруудад газар дүрсийн өөрчлөлт орохооргүй байдал ажиглагдаж байна. Үйл ажиллагаанд өртөх талбайн дийлэнхийг Гөлөөний тойрмын шал хэсэг эзэлдэг. Газар болон газрын хэвлийд үзүүлэх нөлөөллийн эрчим нь үйл ажиллагааны үргэлжлэх хугацаанаас хамаарч байгаа тул ашиглалтын богино хугацаатай төслийн хувьд газар дүрсийн өөрчлөлтөөс бусад сөрөг нөлөөг бууруулах, улмаар арилгах боломжтой болно.

3.3 Гадаргын ус болон газрын доорх усанд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

Төсөл хэрэгжих нутаг нь Төв Азийн гадагш урсацгүй ай савын гадаргын усны нөөц багатай нутагт багтах бөгөөд цөл, цөлөрхөг хээр, хээрийн бүс хосолсон халуун хуурай бүс нутагт хамаарах ба бүс нутгийн гадаргын усны хамгийн гол сүлжээ нь Цувираагийн сайр ба Гөлөөний тойром байна. Энд байнгын урсацтай гол горхи байхгүй бөгөөд зөвхөн эрчимшил ихтэй бороо, хайлсан цаснаас хуурай сайруудаар түр урсац үүсэх нөхцөлтэй. Түр урсац нь жижиг нуур, тойрмуудыг мөн түр устай болгож удалгүй ууршлын улмаас хатаж ширгэнэ. Түр

урсацтай сайрууд болон нуур тойром намгууд нь тодорхой хэмжээгээр ууршиж, газарт шингэж алга болох хүртэл тодорхой хугацаанд хүн, мал, зэрлэг амьтны унд болдог байна.

Төслийн талбай Цувираагийн сайр цутгах Гөлөөний тойромд байрших тул хур тунадас их үед үерт өртөх усанд автах магадлалтай. Иймээс төслийн үйл ажиллагаанаас гадаргын усанд дараах нөлөөллийг үзүүлж болзошгүй.

Их борооны үед уурхайг усанд автуулах, овоолгын суурийг идэх зэрэг төслийн үйл ажиллагаанд нөлөөлж болзошгүй учир Цувираагийн сайраас орж ирэх урсацыг хөрсний овоолго болон хамгаалалтын далангаар чиглэл барин даялуулан өөрчлөх бөгөөд энэ нь урцасын горимыг өөрчлөлтөд оруулна. Горимыг өөрчлөх боловч усны хуримтлал Гөлөөний тойрмоос гадагш гарахгүй.

Төсөл хэрэгжүүлэхэд усыг унд ахуйн хэрэгцээ болон технологийн хэрэгцээнд ашиглана.

Уурхайн орчмын гүний худгийн усны нөөц, усны чанарт нөлөөлөх нөлөө бага, ойр орчмын худгийн усан дахь цацраг идэвхит изотопын хувийн идэвх нэмэгдэхгүй. Төслийн үйл ажиллагааны явцад газрын доорх усны нөөцөд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл бага байна.

3.4 Хөрсөн бүрхэвчид үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

Говийн хөрсний их мужийн цөлөрхөг хээрийн бүсэд багтдаг. Хур тунадас ховор, эрс тэс гандуу уур амьсгалтай, өвс ургамал тарчиг сийрэг энэ талбай нь говийн бор хөрстэй. Ашиглалтын явцад нийт 218,3 га талбайн хөрсөн бүрхэвч эвдэрч доройтохоор байгаа бөгөөд шалархуу төрлийн хөрс хамгийн их орон зайг эзэлж байна.

Нүүрс олборлолтод өртөгдөх дийлэнх талбай Гөлөөний тойрмын шалархуу хөрстэй газарт явагдах бөгөөд ургамлан нөмрөггүй тухайн газрын хөрсний эвдрэлийн цар хүрээ улам нэмэгдэх.

Салхи шуургатай үед шимт хөрс болон хурдас чулуулгийн овоолгууд болон шинээр үүссэн шороон замын нөлөөгөөр хөрсний бүтэц алдагдаж нарийн ширхэгтэй тоос, шороо агаарт дэгдэж, орчны газрын хөрс, ургамлан нөмрэгийг доройтуулах

Ашиглалтын явцад үүсэх уурхайн карьер, шимт хөрсний болон хурдас чулуулгийн овоолгууд нь сөрөг нөлөөллийн их зэрэглэлд хамрагдах бөгөөд ялангуяа ашиглалтын талбайд байрлалтай ухагдсан далан шуудуу ил уурхай-нүүрсний агуулах хурдас чулуулгийн овоолго хооронд үүссэн замын нөлөөгөөр хөрсөн бүрхэвч их хэмжээгээр доройтож эвдрэхээр байна.

3.5 Ургамалд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

Төслийн хэрэгжилтийн явцад, ялангуяа шимт хөрсийг хуулах үед ургамал, ургамлан нөмрөг биет хэмжээгээр сүйтгэгдэж дараах төрлийн сөрөг нөлөө үүсэж болзошгүй.

Үүнд:

- Хуулсан шимт хөрстэй хамт ургамлын үрийн болон ургал эрхтэний нөөц зөөвөрлөгдөж, шимт хөрсийг буруу хадгалбал тэдгээр нөөцүүд шууд эрсдэлд орно.
- Уул уурхай үйл ажиллагаа хязгаарлагдмал, бага хэмжээний орон зайд, богино хугацаанд явагдах тул ургамлын зүйл, төрөл устгах аюул нүүрлэхгүй.
- Уурхай болон овоолгууд, нүүрс хадгалах агуулахаас салхитай үед тоос, тоосонцорууд хийсэж эвдрэлд өртөөгүй газрын ургамал, бэлчээрийг дарах сөрөг нөлөөлөл үзүүлж болзошгүй.

3.6 Амьтаны аймагт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

“Сора Интернэйшнл” ХХК-ийн “Сорговь” нүүрсний уурхайн үйл ажиллагаа болон нүүрс тээвэрлэлтийн үйл ажиллагааны явцад амьтаны аймагт дараах нөлөөллүүд үүсч болзошгүй юм.

- Энэ бүс нутгийн махчин амьтад нь ихэвчлэн шөнийн идэвхтэй тул өдрийн цагаар махчин амьтдад үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл харьцангуй бага ба хулан гэх мэт зүйл хүний үйл ажиллагааны нөлөөлөлд өртсөн талбайгаас зайлсхийх магадлалтай.
- Мах идэшт хөхтөн амьтад нь байнгын хөдөлгөөний ачаалалтай автозамуудыг хөндлөн гарахаас зайлсхийх, уурхайн байнгын ажиллагааны явцад дуу чимээ, хөдөлгөөнөөс зайлсхийх хандлагатай бөгөөд энэ нь популяцийн тусгаарлалт үүсгэх сөрөг нөлөөтэй.
- Уурхайн байнгын ажиллагаа болон нүүрс тээвэрлэх ажил гүйцэтгэж байгаа тээврийн хэрэгслийн байнгын шилжилт хөдөлгөөн, дуу чимээ нэмэгдсэнээр ан амьтан дайжих, байршил тархалт нь өөрчлөгдөх, амьдрах орон зай нь хумигдана.

3.7 Оршин суугчдад үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

“Сора Интернэйшнл” ХХК-ийн “Сорговь” нүүрсний уурхайн талбай орчимд байнгын суурьшилтай малчин өрхүүд нь тусгай зөвшөөрлийн хилийн гадна байх бөгөөд төслийн талбайгаас хамгийн багадаа 3.5 км алслагдсан байршилтай байх нь газар чөлөөлөх шаардлагагүй болохыг харуулж, өрхүүдийн байршилд төслөөс үзүүлэх нөлөө үгүй болохыг илтгэнэ. (БОННУ)

Малчин өрхүүд тус бүртээ эзэмшлийн худагтай бөгөөд худаг уст цэг өвөлжөө, хаваржааны бууцнаас 500-3500 орчим метрийн зайд байдаг ба худгийн усаар малаа услахаас гадна унд ахуйдаа хэрэглэдэг бөгөөд төсөл хэрэгжих газрын эргэн тойронд нийт 8 худаг, уст цэг бүртгэснээс 5 нь байнгын устай байдаг ч малчдын үзэж байгаагаар энэ нь бэлчээрийн усан хангамжийг бүрэн хангаж чаддаггүй байна. (БОННУ) Мөн хүн амын тоо, бодит орлого нэмэгдэх, үйлдвэр үйлчилгээний салбарын үйл ажиллагааг нэмэгдүүлэх г.м) эерэг нөлөөлөхөөр байна.

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ЗОРИЛТ

4.1 Байгаль орчны бодлого

Байгууллагын зорилго болон төлөв байдал, үйл ажиллагаа явуулж байгаа хүрээлэн буй орчны нөхцөл байдлыг анхааран авч үзсэнээр Сора Интернэшнл ХХК-ийн удирдлагууд нь нийцлийн үүргийнхээ дагуу Байгаль орчны тухай холбогдох хууль тогтоомж, ISO 14001:2015 стандартын зарчим болон шаардлагуудыг даган мөрдөж Байгаль орчин (БО)-ны удирдлага тогтолцоог байнга сайжруулж хэрэгжүүлнэ.

Бид хүрээлэн буй орчны бохирдлоос урьдчилан сэргийлж, гарах сөрөг нөлөөллийг бууруулахын тулд дараах зарчмыг үйл ажиллагаандаа мөрдлөг болгоно. Үүнд:

- Компанийн дээд удирдлагаас эхлэн бүх шатны удирдах ажилтнууд Хүрээлэн буй орчны асуудлаар манлайлагч нь байж, удирдах ажилтны үүрэг хариуцлагыг бүрэн ухамсарлана.
- Хүрээлэн буй орчны доройтлоос урьдчилан сэргийлж, сөрөг нөлөөлөл учруулахгүйн тулд Байгаль орчны журмуудыг даган мөрдөнө.
- Байгалийн нөөцийг зөв зохистой ашиглах, удирдлагын тогтолцоог байнга сайжруулах үйл ажиллагаандаа нийт ажиллагсад, харилцагч байгууллагуудын оролцоог хангана.
- Нийт ажилчдад Хүрээлэн буй орчны бохирдлоос сэргийлж ажиллах мэдлэг, ойлголтыг олгож, тэднийг зөв арга барилд сургаж ажиллана.
- Хүрээлэн буй орчинд бага нөлөө үзүүлдэг шинэ материал бүтээгдэхүүнийг шинжлэн судлаж аюултай хог хаягдлын үйл явцыг удирдаж сайжруулна.
- Эрхэлж буй үйл ажиллагаандаа нөхөн сэргээгдэхгүй эрчим хүчний хэрэглээг бууруулж, сэргээгдэх эрчим хүчний эх үүсвэрээр оруулах технологийг нутагшуулахыг эрмэлзэнэ.
- Хүрээлэн буй орчинд үзүүлэх үр нөлөөг сайжруулахын тулд жил тутам удирдлагын дүн шинжилгээ хийж, үр дүнг нийт ажиллагсад, сонирхогч талуудад мэдээлнэ.

4.2 Байгаль орчны менежментийн зорилтууд:

Тус байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө нь Сорговь нүүрсний орд газрын ил уурхайн үйл ажиллагааны явцад “Сора Интернэшнл” ХХК болон түүний гэрээт байгууллагуудын байгаль орчны чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээг тодорхойлох зорилготой. “Сора Интернэшнл” ХХК ашигт малтмалын тусгай зөвшөөрөл эзэмшигчийн хувьд уурхайлалтын үйл ажиллагаанд оролцож буй нийт ААН, үйлдвэрлэл эрхлэгчдэд тус БОМТ-г мөрдүүлнэ.

Тус байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөгөөр дараахь арга хэмжээг хэрэгжүүлэхийг зорино.

Үүнд:

- Монгол Улсын холбогдох хууль тогтоомж стандартууд болон олон улсад хүлээн зөвшөөрөгдсөн хариуцлагатай уул уурхайн тэргүүн туршлагуудыг хэрэгжүүлж ажиллах ба нийтээр дагаж мөрдөх байгаль орчны бодлого, хууль, тогтоомжид нийцүүлэн төслийн бүх үйл ажиллагааг явуулна
- БОННҮнэлгээний заалтуудыг хэрэгжүүлэх
- Байгаль орчны төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх хамаарал, хамрах хүрээг тодорхойлох
- Төслийн үйл ажиллагаанд ашиглагдах эд материалыг зүй зохистой ашиглан байгалийн нөөц баялгийг арвилан хэмнэх зарчмыг баримтлан ажиллана.
- Байгаль орчныг хамгаалах, нөхөн сэргээх, сөрөг нөлөөллийг бууруулах, дүйцүүлэн хамгаалах төлөвлөгөө түүний гүйцэтгэлийг байнга сайжруулахын тулд авч хэрэгжүүлбэл зохих арга хэмжээ, хэрэгцээ шаардлагыг тодорхойлж үйл ажиллагааныхаа удирдлага зохион байгуулалтад хяналт тавьж, үнэлж дүгнэж ажиллана.

V. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭ

Төслийг хэрэгжүүлэх явцад гарч болзошгүй сөрөг нөлөөллөөс урьдчилан сэргийлэх, бууруулах, арилгах, үйлдвэрлэлийн түүхий эд, материалыг байгаль орчин, экологид хор хөнөөлгүйгээр ашиглах сөрөг нөлөөллийг хамгийн бага түвшинд барих, явдал юм.

Агаарын чанар, хөрс, усан орчин, биологийн олон янз байдлыг хамгаалах талаар дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ.

5.1 Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээний төлөвлөгөө

Хүснэгт 1. Агаарын чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг бууруулах

№	Арга хэмжээ	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал	Хугацаа давтамж	Баримт бичиг
1.	Орчны агаарт тархах тоосжилтыг бууруулах	Орчны тоосжилтыг багасгах зорилгоор технологийн зам, талбайд хуваарийн дагуу тогтмол усалгаа хийх	Тогтмол хуваарийн дагуу	Үйл ажиллагааны зардал	Жилийн турш	Байгаль хамгаалах тухай хууль Агаарын тухай хууль MNS 4585 :2007 Агаарын чанар, Техникийн ерөнхий шаардлага
2.	Тээврийн хэрэгслийн яндангаас гарсан утаа болон хорт хийний ялгарлыг бууруулах	Түлшний чанарын хяналт, үзлэг оношилгоог тогтоосон хугацаанд хийлгэх	Ширхэг	Үйл ажиллагааны зардал	Жилд 1 удаа	
3.	Тээврийн хэрэгсэл, хүнд даацын машин механизмын хөдөлгөөнөөс тоосжилт үүсэх	Тээврийн хэрэгсэл, хүнд даацын машин механизмын хурдны хязгаар 40км/ц-аас хэтрэхгүй байхаар хязгаарлах зааварчилгаа өгч, тэмдэг тэмдэглэгээ байрлуулна.	Ширхэг	Үйл ажиллагааны зардал	Жилд 1 удаа	
4.	Усан хэрэглээнээс газар доорх усны нөөцийн хомсдол үүсэх	Халаалтын зуухны яндангийн 500 м-т радиуст	Ширхэг Ширхэг	450.000 150.000	450.000 750.000	MNS 5043:2016 “4,2 МВт хүртэл чадалтай ус халаах зуух. Техникийн ерөнхий шаардлага

5.2 Хөрсөн бүрхэвчид учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ төлөвлөгөө

Хүснэгт 2. Хөрсөн бүрхэвчид учруулж болзошгүй сөрөг нөлөөллийг бууруулах

№	Арга хэмжээ	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал	Нийт зардал	Хугацаа давтамж	Баримт бичиг
1.	230.56 мян.тн шимт хөрсийг технологийн дагуу хуулах	Шимт хөрсийг стандартын шаардлагын дагуу шимт хөрсний овоолго бий болгох	-	-	УАТ-ний зардалд тусгагдсан	Тухай бүрд	MNS 5916:2008 Газар шорооны ажлын үед үржил шимт хөрс хуулалт, хадгалах
2.	Тээврийн хэрэгслүүд, шатахууны агуулах болон ШТС-аас шатах, тослох материал /ШТМ/ асгарсан тохиолдолд орчны хөрсөн бүрхэвчийг бохирдуулж болзошгүй нөлөөлөл	ШТМ шингээх зориулалтын материал /Spill Station Oil Fuel Spill Kit/-ыг шаардлагатай газруудад бэлэн байлгах ба тээврийн хэрэгслүүд, ШТС, шатахууны агуулах, засварын газраас ШТМ асгарсан тохиолдолд ашиглан тархалтыг хязгаарлах, бохирдсон хөрс цуглуулах талбайд хүргэн саармагжуулах арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ.	Багц	2.500.000	2.500.000	Тухайн бэлтгэсэн хэрэгсэл, материал дуусах болон ашиглалтаас гарах бүрт	MNS 5859:2008 “Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх хэмжээ”
3.	Хөрсний болзошгүй бохирдол	Хатуу хог хаягдлын цэг болон бохирын нэгдсэн сугамын дагууд хог хаягдал, эвдрэл гэмтлийн хяналт хийх /Бохирын сугам хоолой, хогийн цэгийн орчим/	-	-	Үйл ажиллагааны зардал	Жилийн турш	MNS 5859:2008 “Хөрс бохирдуулагч бодис, элементүүдийн зөвшөөрөгдөх хэмжээ”

4.	Автомашины хөдөлгөөнөөр хөрс эвдрэх, улмаар тоосжилт бий болох	75 тн-ны даацтай тээврийн хэрэгсэл жилд 1.5 сая.тн нүүрсний тээвэрлэлт хийхэд зориулсан тусгай зориулсан 170 км замыг арчлах	Км	-	Замын арчлалт хамгаалалтын зардлыг жил бүрийн УАТ болон БОМТ-д тусган хэрэгжүүлнэ.		Засгийн газрын 2018 оны 379 дүгээр тогтоол
5.	Ажилчдын хотхоны хатуу хучилтгүй талбайн талхлалт	2026 онд 1.2 м өргөн, 58 м урттай талбайг хайрган хатуу хучилттай болгох	Км	-	Үйл ажиллагааны зардал	5,6 сард	Стандартын дагуу
Нийт 2,500,000 мян төг							

5.3 Усны нөөц, чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөг бууруулах

Хүснэгт 3. Усны нөөц, чанарт үзүүлэх сөрөг нөлөөг бууруулах

№	Арга хэмжээ	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал	Нийт зардал	Хугацаа давтамж	Баримт бичиг
1.	Усны хэрэглээнээс газар доорх усны нөөцийн хомсдол үүсэх нөлөөллөөс сэргийлэх	Төслийн нийт усны хэрэгцээг багасгах, эргүүлэн ашиглах усны хэмжээг зорилтод төвшинд байлгах, нэмэлт боломжуудыг судлах, усны зохистой ашиглалтын талаар сургалт явуулах	-	-	-	Тухай бүрт	Усны тухай хууль, 4.3, 30.1.1, 30.1.2 зүйл заалт
		Харьяалагдах сав газрын захиргаатай ус ашиглах гэрээ байгуулж, ус ашигласны төлбөр төлөх	-	-	-	Гэрээнд заасан хугацаа бүрт	Ус ашиглуулах дүгнэлт гаргах үйлчилгээний хөлс, ус ашиглах эрхийн бичгийн загварыг шинэчлэн батлах тухай /БОАЖС-ын 2018 оны 10 сарын 02-ны өдрийн А/376 дугаар тушаал/
		Усны эх үүсвэр дээр байршуулсан тоолуурын	-	-	-	Тухай бүрт	Ус ашиглалт, хэрэглээг тоолууржуулах журам

		баталгаажуулалт хяналт тавих					/БОНХС-ын 2013 оны 05 сарын 16-ны өдрийн А-86 дугаар тушаалын хавсралт/
		Усны чанар, нөөцийн мониторинг тогтмол хугацаанд хийх	-	-	-	ОХШХ-т тусгасан давтамжаар	Улсын усны мэдээллийн сан бүрдүүлэх үзүүлэлт, хөтлөх журам /БОНХС-ын 2014 оны 03 сарын 17-ны өдрийн А-86 дугаар тушаалын хавсралт/
2.	Ус бохирдож улмаар хүний эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлөлд хяналт тавих	Усны эх үүсвэрийг хамгаалах, эрүүл ахуйн бүсийн дэглэм тогтоох, хэвшүүлэх, ойр орчныг цэвэрлэх, хог хаягдлаар бохирдуулахгүй байхын тулд унд ахуйн худагт хяналт тавих	-	-	Үйл ажиллагааны зардал	Тухай бүрт	БОНХАЖ-н сайд, БХБ-н сайдын 2015 оны А-230/127 дугаар хамтарсан тушаал
3.	Хур бороо, үерийн усаар төслийн талбай дахь хог хаягдал, шатах тослох материалын үлдэгдэл угаагдан хөрсөнд нэвчиж улмаар газрын доорх усны чанар, найрлагад өөрчлөлт оруулж бохирдуулахгүй байх	Шатах тослох материал алдагдаж болзошгүй эх үүсвэрүүд болон машин техникийн бүрэн бүтэн байдал, хог хаягдлын хадгалалтад тогтмол хяналт тавих, талбайг засварлах арга хэмжээг авч ажиллана	-	-	Үйл ажиллагааны зардал	Тухайн бэлтгэсэн хэрэгсэл, материал дуусах болон ашиглалтаас гарах бүрд	Усны тухай хууль, 21.1, 23.1, 24.1 зүйл заалт
4.	Бохир ус асгарч гадаргын уст цэгүүдийг бохирдуулах, хөрсөнд нэвчиж газрын доорх	Байгууламжийн тоног төхөөрөмж, шугам хоолойн бүрэн бүтэн байдлыг байнга шалгаж, аюулгүй ажиллагааг сахин ажиллах	-	-	Үйл ажиллагааны зардал	Тухай бүрт	Стандартын дагуу

	усны чанар, найрлагад өөрчлөлт орохоос сэргийлэх						
5.	Газрын доорх усны байгалийн горим өөрчлөгдөх, нөөцийн хомсдолоос сэргийлэх	Мониторингийн цооногт газар доорх усны төвшин хэмжигч багажаар хэмжилтийг хийх	-	-	-	Тухай бүрт	Усны тухай хууль 30.1.2 Байгаль хамгаалах тухай хууль 31.7

VI.НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 4. Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ

№	Арга хэмжээ	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал	Нийт зардал	Хугацаа давтамж	Баримт бичиг
1.	“Тэрбум” мод үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд мод бут тарих	Хаврын тарилтын хугацаанд - Жигд /3 настай/, - Сухай /3 настай/, - Хайлаас /3 настай/ суулгацыг тус бүр тарьж ургуулах усалгаа арчилгаа тогтмол хийж гүйцэтгэнэ.	2000 ш	12.000	24.000.000	Хавар, Намар	MNS 6141: 2010 Навчит төрлийн модны суулгац Техникийн шаардлага
2.	Мод бутны арчлалт хамгаалалт	Ургаагүй мод бутыг нөхөн тарих арчлалт хамгаалалт хийх	2 удаа	1.000.000	2.000.000	Хавар, Намар	
3.	Төсөл хэрэгжүүлэх явцад элэгдэл эвдрэлд орсон газрыг техникийн нөхөн сэргээлт хийх	Тайлант жилийн хугацаанд	Тухай бүр	-	Үйл ажиллагааны зардал	Жилийн турш	MNS 5914:2008 Эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт
Нийт 26,000,000 сая төгрөг							

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

VII. ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах” гэж төслийн үйл ажиллагаанд өртөгдөн унаган төрх, хэв шинж, амьдрах орчноо алдсан биологийн олон янз байдлыг өөр газарт нөхөн хамгаалах арга хэмжээг хэлнэ. /БОНБУТХ-3.1.11/.

“Сора Интернэшнл” ХХК нь уурхайн бүтээн байгуулалтын явцад төслийн талбайн орчны бүс нутгийн биологийн төрөл зүйлд тодорхой хэмжээний сөрөг нөлөөлөл үүсэхгүй бөгөөд, Бид биологийн төрөл зүйлийг дүйцүүлэн хамгаалах төлөвлөгөө хэрэгжүүлэхэд доорхи зарчмыг баримтлан жил бүрийн Байгаль орчныг хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөнд тодорхой ажлуудыг тусган ажиллах болно.

- Төслийн талбай, хүрээлэн байгаа орчны биологийн төрөл зүйлд аль болох нөлөө үзүүлэхгүй байх буюу бага байлгах зорилгоор нөлөөллөөс сэргийлэх, бууруулах, хянах тохирох арга техник, журмыг хэрэгжүүлнэ.
- Ажлыг гүйцэтгэхдээ экологийн тэнцвэрт байдалд сөргөөр нөлөөлөхгүй, амьд байгалийн хөдөлгөөнд үзүүлэх нөлөөллийг Төслийн баримт бичигт заасан зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс хэтрүүлэхгүй байх арга барилаар ажиллана.
- Амьтан, ургамалд ноцтой нөлөөлөл гэмтэл учруулах тохиолдлыг мэдээлнэ.

Хүснэгт 5. Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээ

№	Дүйцүүлэн хамгаалах зорилт	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Хамгаалах арга хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нийт зардал	Хугацаа /давтамж/	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1.	Зэрлэг амьтдын амьдрах орчиндоо тогтвортой байрших нөхцөлийг бий болгосон Хөв цөөрөм байгуулах	Нарны үүсгүүрээр ажилладаг автомат худгыг ашиглан тухайн орчны зэрлэг амьтдын амьдрах орчиндоо тогтвортой байрших нөхцөлийг бий болгох, ган гачиг болсон жилүүдийг амжилттай давах боломжийг бүрдүүлэх	Уурхайн байршилаас зүүн хойд зүгт 6.5 км	1	30.000.000	Тухайн үед	Хөв цөөрөм байгуулах төлөвлөлтийн ерөнхий шаардлагын дагуу

2.	Нарны үүсгүүрээр ажилладаг автомат худагт хөдөлгөөн мэдрэгч камерыг сайжруулах	Хөв цөөрмийн ойролцоо хөдөлгөөн мэдрэгч бүхий камерыг сайжруулж ашигласнаар усанд ирж буй биологийн төрөл зүйлийг тодорхойлох, Хамгааллын зорилтот зүйлийн тоо толгойн өөрчлөлт, экологи, биологийн онцлог, ус ашиглалтыг хоног, улирал, жилээр нарийвчилсан мэдээллийг цуглуулж, тухайн зүйлийн хамгааллын менежментийг сайжруулна.	Худгийн орчимд	-	2.640.000	Тухайн үед	Стандарт үгүй
3	Зэрлэг ан амьтны бэлчээр нутагт өвөл, хаврын улиралд биотехникийн арга хэмжээ хэрэгжүүлэх	Өвлийн улиралд цас унаагүй тохиолдолд хулан, хар сүүлт зээр, цагаан зээр байршил нутагт мөс тавих Хаврын улиралд амьтадад зориулж өвс, ашигт долооц нэмэлт тэжээл тавих	Зэрлэг ан амьтны бэлчээр нутагт	Өвөл Хавар	10.000.000	Тухайн үед	Стандарт үгүй
Нийт 42,640,000							

VIII. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭЛТ, НӨХӨН ОЛГОВРЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Төсөл хэрэгжих орчны оршин суугчдын газар эзэмших, ашиглах эрх хөндөгдөхгүй, одоогийн байгаа ахуй амьжиргаанд эдийн засгийн сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй тул нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох зайлшгүй зардал тооцох шаардлагагүй болно. (БОННУ-2018) “Сора Интернэйшнл” ХХК-ийн “Сорговь” нүүрсний уурхайн 2022 оны уурхайн бүтээн байгуулалтын явцад төслийн талбайн орчны бүс нутагт 5км-ийн радиус дотор малчин айл өрх, суурийн газар байхгүй тул 2022 онд нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох талаарх арга хэмжээг төлөвлөөгүй. (БОННУ-2024) 10.5 зааснаар Төслийг хэрэгжүүлэх эхний 5 жилийн хугацаанд ойролцоох аж ахуйн нэгж, иргэдэд нүүлгэн шилжүүлэх шаардлага өгөөгүй учир нүүлгэн шилжүүлэх арга хэмжээ өнөөгийн төслийн хүчин чадал, техник эдийн засгийн үндэслэлийн үед гарахгүй. Харин Хөвсгөл сумын Засаг даргын тамгын газартай орон нутаг хөгжүүлэх, хамтран ажиллах талаарх гэрээг байгуулан ажиллана.

IX. ТҮҮХ СОЁЛЫН ДУРСГАЛЫГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

ШУА-ийн Археологийн хүрээлэнгээс 2013 онд археологийн авран хамгаалах хайгуул судалгааны ажлыг хийж, уурхайн тусгай зөвшөөрлийн талбайд 4 булш, 1 чулуун байгууламж, нийт 5 тооны дурсгал илрүүлэн баримтжуулсан. Энд байгаа булш, чулуун байгууламжууд нь төслийн бүтээн байгуулалт, уурхайн ухалгад өртөхөөргүй байрлалтай байна. Гэсэн хэдий ч цаашид уурхайн үйл ажиллагаанд өртөхөөс сэргийлэх зорилгоор 2020 онд хамгаалах ажил хийгдсэн. Төслийн үйл ажиллагаагаар түүх соёлын өвд үзүүлэх шууд сөрөг нөлөө байхгүй. Соёлын өвийг хамгаалах тухай МУ-ын хуулийн дагуу газрын хэвлийг ашиглах явцад түүх, соёлын дурсгалт зүйл илэрвэл олборлох ажлаа зогсоож энэ тухай, аймгийн Засаг дарга, цагдаагийн болон уг асуудлыг эрхэлсэн эрдэм шинжилгээний байгууллагад нэн даруй мэдэгдэн ажиллана. Тиймээс төлөвлөгөөнд тусгаж хэрэгжүүлэхгүй.

Х. ОСОЛ, ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Хүснэгт 6. Осол, эрсдэлийн төлөвлөгөө

№	Урьдчилан сэргийлэх, хамгаалах арга хэмжээ	Арга хэмжээний цар, хэмжээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал	Нийт зардал	Хугацаа /давтамж/	Баримтлах эрх зүйн баримт бичиг
1.	Төслийн бүх ажилтан, ажиллагсдад урьдчилан сэргийлэх мэдээ болон дохиолол холбооны найдвартай байдлуудыг байнга хангах	Төслийн бүх ажилтан, ажиллагсдад хамаарна.					-
2.	Ажиллагсдыг ХХАА-ны хувцас хэрэгслээр бүрэн хангах, хэрэглүүлж хэвшүүлэх Төслийн бүх ажилчдад өдөр бүр ажил эхлэхээс өмнө ХХАА-ны зааварчилгаа өгч гарын үсэг зуруулах, ХХАА-ны зааварчилгаанд хамрагдаагүй ажилчдыг тухайн өдөрт ажиллахыг хориглох зэрэг арга хэмжээг авч ажиллана.	Төслийн бүх ажилчид		Үйл ажиллагааны зардлаар		Төслийн бүхий л үйл ажиллагааны турш	Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн тухай хууль, 2008 он “Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуй.Нэр томьёо тодорхойлолт” MNS 4967:2000

	Эцсийн бүтээгдэхүүнийг тээвэрлэх тээврийн хэрэгслийн бүрэн бүтэн байдалд байнгын хяналт тавьж, шаардлагатай тохиолдолд засвар үйлчилгээг хийлгэсэн байх, аюулгүй ажиллагааны шаардлага хангасан техник тоног төхөөрөмж, тээврийн хэрэгслийг үйл ажиллагаанд ашиглах	Тээврийн хэрэгсэл, тоног төхөөрөмжүүд			
	Ажилчдад анхны тусламж үзүүлэх арга зааврыг эзэмшүүлэх Анхан шатны тусламжийн эм, тариа багажийг хяналтын өрөө эсвэл ажлын байруудын аль тохиромжтой газар байрлуулж ажиллана	Төслийн бүх ажилчид			
3.	Хөдөлмөрийн сахилга бат алдаснаас үүсэх ослоос сэргийлэх	Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагаа, дотоод хяналт, байгууллагын дотоод дүрэм журам мөрдөж, хариуцлагын тогтолцоог бэхжүүлэх	Төслийн бүх ажилтан, ажиллагсдад	Төслийн бүхий л үйл ажиллагааны турш	-

4.	Барилга байгууламжийг анхан шатны галын аюулын эсрэг хэрэгслээр холбогдох норм, дүрэм журмыг баримтлан хангах	Галын хор, элс, хүрз туслах материал бүхий галын сарай байршуулах	5.000.000	Төслийн бүхий л үйл ажиллагааны турш	Гал түймрээс хамгаалах. Аж ахуйн нэгж, байгууллага, барилга байгууламжид гал унтраах анхны багаж хэрэгслийн зайлшгүй байх шаардлага MNS 5566 :2005
	Болзошгүй аюул ослын үед ашиглах бүрэн ажиллагаатай гал унтраах анхан шатны багаж хэрэгсэл, хор саармагжуулах бодис, уусмалыг байрлуулах				
	Гэнэтийн гал түймэр, гамшиг осолтой тэмцэх аргачилсан заавар зөвлөгөөг боловсруулж өөрийн ОБХТ-д тусгах	Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө	Үйл ажиллагааны зардлаар	Төслийн бүхий л үйл ажиллагааны турш	
	Ажилчдыг галын хор болон бусал хэрэгслийг ашиглаж сургах, дадлага эзэмшүүлэх зэрэг зохион байгуулалтын арга хэмжээг авах	Төслийн бүх ажилчид	5.000.000	Төслийн бүхий л үйл ажиллагааны турш	
Нийт 10,000,000					

10.1 Химийн бодисын ашиглалт хэрэглээний сургалт

Уурхайн үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагааны хэмжээнд ашиглагдаж байгаа химийн агууламж бүхий бодис, материал, хог хаягдлыг бүртгэлжүүлж мэдээллийн сан бүрдүүлэн ажиллана. Химийн бодисын агууламж бүхий бодисын тээвэрлэлт, хадгалалт, ашиглалтанд холбогдох хууль болон дотоод журмын дагуу хянаж сургалт, танилцуулга байнга хийгдэнэ.

№	Сургалт сэдэв	Сургалт авах шаардлагатай субъект	Давтамж	Химийн аюулыг лавлан мэдээлэх самбар, танилцуулга байршуулах
1	Аюултай болон хортой бодис	Тэсэлгээний компани ажилчдад	Улиралд 1 удаа	- Түлшний талбай - Засварын талбай - Сургалтын танхим - Тэсэлгээний бодис хадгалах агуулах
2	Бусад химийн бодисын тухай	Нийт ажилчдад	Улиралд 1 удаа	
3	Химийн бодис асгарсан үед авах арга хэмжээ талаар	Нийт ажилчдад	Улиралд 1 удаа	

ХИ. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

11.1 Зорилго

Монгол улсын ахуйн болон үйлдвэрийн хог хаягдлын тухай, Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулиуд болон тэдгээрт нийцүүлэн гаргасан дүрэм, журам, стандартуудыг мөрдөж уурхайн үйл ажиллагаанаас үүдэлтэй хог хаягдлын байгаль орчинд үзүүлэх шууд болон дам нөлөөллийг боломжит хамгийн бага түвшинд хүргэнэ. Энэ зорилгын хүрээнд дараах зорилтуудыг тавьж ажиллана:

- Аюултай хог хаягдал үүсэхээс зайлсхийх, аюултай хог хаягдлыг саармагжуулж урт хугацаанд байгаль орчинд халгүй хэлбэрээр зайлуулах
- Үйлдвэрээс гарах хог хаягдлын хэмжээг багасгах зорилгоор эх үүсвэр дээр нь ангилан ялгалт хийх
- Орчны бохирдлоос сэргийлэх зорилгоор хог хаягдлыг ил хаяхгүй байх, тусгай тэмдэглэгээ бүхий хогийн саванд цуглуулах, хуваарьт цэвэрлэгээ хийх, хог хаягдлыг тээвэрлэх зэрэг ажиллагааг уурхайн хэмжээнд мөрдөх тусгай журмаар хэрэгжүүлэх.
- Дахин ашиглах боломжтой хаягдлыг 100 хувь дахин боловсруулах
- Хог хаягдлын гарц, урсгал болон ангилан ялгалтыг хянах зорилгоор хог хаягдлын мэдээ, бүртгэл, баримтжуулалт хөтлөх, мэдээллийн сан үүсгэх
- Хаягдал усны чанар болон, уурхайд ашиглагддаг материал, хаягдлын хорын чанарт хяналт тавих

Хүснэгт 7. Хэрэгжүүлж буй хууль болон стандарт

Монгол улсын хууль
Монгол улсын Үндсэн хууль
Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай. /Шинэчилсэн найруулга/
Байгаль орчныг хамгаалах тухай
Хог хаягдлын тухай /шинэчилсэн найруулга/

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

Стандарт	
MNS 5924-2008. Нүхэн жорлон, угаадасны нүх.Техникийн шаардлага	
MNS 5975-2009. Бохир усан дахь өөх тос баригч төхөөрөмж.Техникийн ерөнхий шаардлага	
MNS 6230-2010. Бохир ус зайлуулах цэг тогтоох.Ерөнхий шаардлага	
MNS 4288-1995 Бохир усны цэвэрлэх байгууламжийн байршил, цэвэрлэгээний технологи түвшинд тавих ерөнхий шаардлага.	
MNS 4943-2011 Хүрээлэн буй орчинд нийлүүлэх цэвэршүүлсэн бохир ус. Ерөнхий шаардлага	
Сайдын тушаал (журам)	
Аюултай хог хаягдлын хадгалалт, устгалын бүр тгэл хөтлөх, мэдээ гаргах заавар	БО-ны сайдын 2003/07/01 № 127 тушаал
Хог хаягдал булах, устгах зориулалтын байгууламж, төвлөрсөн цэгийн төрөл, тэдгээрт тавигдах шаардлага, хог хаягдал булах, устгах үйл ажиллагаа эрхлэх иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын үйл ажиллагааны тухай журам	БО-ны сайдын 2006/12/05 № 404 тушаал
Аюултай хог хаягдлын ангилал, зэрэглэл батлах тухай-324	БО-ны сайд, ЭМ-ийн сайд, БСШУ-ны сайдын 2006/09/29 № 324/318/336

11.2 Хог хаягдлын эх үүсвэрт тавигдах стандарт шаардлага

Хог хаягдлын эх үүсвэрт ажилчдын хотхон, засвар, техник үйлчилгээний газар, ажлын байр, хүнд машин механизмын зогсоолын талбай, нүүрс ачилт борлуулалтын талбай, харуулын байр, болон хог хаягдал тогтмол үүсдэг бусад объектуудыг хамруулан ойлгоно. Эдгээрээс үүсэх хаягдлын төрөл, гарц, хэмжээтэй уялдуулан хог хаягдлыг цуглуулах, бохирдлыг хяналтанд авах зориулалтын хэрэгсэл, сав, баглааг байршуулах, нөөцийг бэлэн байлгах шаардлагатай.

11.3 Хог хаягдлын сөрөг нөлөөлөл

- Ажилчдын хотхоноос гардаг нойтон хог хаягдал нь дулааны улиралд орчны агаарт эвгүй үнэр тархана
- Аюултай хог хаягдал шатаах зуухны яндангаас ялгарах утаа нь агаарт тоосонцорын хамт хаягдана
- Бохир ус цэвэрлэх байгууламжаас гарч байгаа үнэр орчинд тархах.
- Хог хаягдлыг хадгалах, тээвэрлэх үйл ажиллагааны улмаас хөрсний чанар доройтож болзошгүй
- Хортой бодисоор хөрс, ус, агаар бохирдох
- Барилга байгууламжийн талбайн хэмжээгээр хөрс, ургамлан бүрхэвч устгах
- Уурхайн бусад хэсгээс ахуйн хог хаягдал зөөвөрлөгдөн ирж болзошгүй ба тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнөөр тоосжилт үүсч, ургамлан бүрхэвч дарагдаж болзошгүй.

11.4 Хог хаягдлын менежмент

Хүснэгт 8. Төлөвлөлт

№	Хог хаягдлын ангилал	Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулах арга хэмжээ	Сөрөг нөлөөллийг хамрах хүрээ	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал	Нийт зардал	Хугацаа давтамж	Баримт бичиг
1.	Энгийн хог хаягдал	Төслийн үйл ажиллагаанаас гарч байгаа хог хаягдлыг зайлуулах гэрээг Дорноговь аймгийн Хөвсгөл сумын засаг даргатай жил бүр байгуулан ажиллана.	Төслийн талбай	-	500.000	6.000.000	Жилийн турш	“Хог хаягдлын тухай” хууль, “Энгийн
2.	Аюултай хог хаягдал	Аюултай хаягдлыг “Аюултай хог хаягдал тээвэрлэх, цуглуулах, хадгалах, дахин боловсруулах устгах” журмын хэрэгжилтийг ханган эрх бүхий байгууллагатай хамтран ажиллана.	Уурхайн аюултай хог хаягдал үүсэх цэг бүрт	Тн	-	Үйл ажиллагааны Зардлаар	Жилийн турш	
3.	Шингэн хог хаягдал	Цэвэрлэх байгууламжийн үйл ажиллагаа хэвийн явагдах нөхцөлийг ханган тогтмол хяналт тавьж ажиллана.	Хатуу шингэн хог хаягдлын цэгүүдэд ариутгал, халдваргүйжүүлэлт хийх	Цэгт	20.000	1.200.000	Жилийн турш	
4.	Усны хуванцар сав	Усны савыг ангилан ялгаж боловсруулах үйлдвэрт нийлүүлэх	Бүх хэлтэс, нэгж, гэрээт компани	-	-	-	Жилийн турш	

5.	Хаягдал дугуй, засвар үйлчилгээнээс гарсан дахин ашиглах боломжтой хог хаягдлыг ангилан ялгах	Бүх хэлтэс, нэгж, гэрээт компаниуд	Компанийн байгаль орчны бодлогын дагуу	Ширхэг	-	-	Жилийн турш	
Нийт 7,200,000								

11.5 Мэргэжлийн байгууллагаар хийгдэх ажлууд

Хүснэгт 9. Төлөвлөлт

№	Арга хэмжээ	Хамрах хүрээ	Биелэлтийн шалгуур	Тоо хэмжээ	Нэгжийн зардал	Нийт зардал	Хугацаа давтамж	Баримт бичиг
1.	Байгаль орчны аудит хийлгэх	Төслийн талбайд	Мэргэжлийн байгууллагатай гэрээ байгуулж хамтран ажиллах	1	15.000.000	Үйл ажиллагааны зардал	Жилийн турш	БОНБНҮ-ний тухай хууль, Байгаль орчны аудитыг Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн 10 ¹ зүйлд заасны дагуу
2.	Тоосонцор хэмжилтийн багаж баталгаажуулалт /Dusttrack 8533/drx	Төслийн агаарын чанарыг тогтмол хэмжих	Эрх бүхий мэргэжлийн байгууллагаар 1жилийн хугацаатай багажны тохируулга хийлгэх	1	10.000.000	Үйл ажиллагааны зардал	Жилийн турш	Агаарын чанарын, Техникийн ерөнхий шаардлага MNS4585:2016
3.	Орчны шинжилгээний хяналт	Мониторингийн багаж хэрэгсэл	Стандарт хэмжилзүйн газраар	1	8.100.000	Үйл ажиллагааны зардал	Жилийн турш	Стандарт хэмжилзүйн

	багажнуудыг хэмжилзүйн баталгаажуулах	Стандарт газраар		багаж баталгаажуулах			зардал		стандартын дагуу шинжлүүлнэ.

XII. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨР

12.1. Зорилго

Уурхайн үйл ажиллагааны байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөллийг шинжлэх ухааны үндэслэлтэй аргачлал, стандартын дагуу хянах зорилготой. Энэхүү хяналтын үр дүнд хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөллийг нарийвчлан тогтоосноор түүнийг эдийн засгийн хувьд хэмнэлттэй, арилгах арга хэмжээг оновчтой тодорхойлох юм. Энэ зорилгын хүрээнд хөрс-ургамал, агаар, усан орчинд үзүүлэх нөлөөллийг хянахад хэмжилтийн багаж төхөөрөмж ашиглах, тэдгээрийн калибраци, тохиргоог хангах, дээж авах зааварчилгаа болон лабораторид дээж хүргэн шинжлүүлэх горимыг мөрдүүлэх, усны хэрэглээ, хог хаягдлын гарц урсгалын хяналтыг бүртгэлжүүлэх цогц зорилтуудыг тавьж ажиллаж ирсэн.

12.2. Агаарын чанарын хяналт

Агаарын чанарын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс хэтрэх тохиолдолыг шалгах, хэмжилтийн мэдээний жилийн бичилт динамикийг гаргах зорилгоор агаар орчны тоосны агууламжийг хэмжинэ.

Хүснэгт 8. Агаарын чанарын мониторинг

№	Хяналтын үзүүлэлтү үд	Байршил	Хугацаа /Давтамж/	Нийт зардал/тө г/	Тайлбар	Баримтлах стандарт
1.	Тоосны агууламж PM10 PM2.5	- Уурхайн оффис - Техникийн паркийн талбай - Нүүрсний склад	Сард нийт хэмжилтийг 8 удаа, 7 хоногт 24 цагийн давтамжтай хийж гүйцэтгэнэ	2,000,000	Dusttrak DRX 8533 тоосонцор хэмжилтийн багажаар	Агаар чанар. Техникийн ерөнхий шаардлага MNS4585:2016
2.	Цаг уурын үзүүлэлт хэмжих /Dusttrak 8533/drx	Төслийн талбайн	7 хоногт 2 удаа	-	Температур, салхи чийгшилийн мэдээ	
Нийт 2,000,000						

12.3. Усан орчны хяналт

Хүснэгт 9. Усны хяналт шинжилгээ

№	Хяналтын үзүүлэлтүүд	Байршил	Хугацаа /Давтамж/	Нийт зардал /төг/	Тайлбар	Баримтлах стандарт
1.	Худаг уст цэгээс дээж авч мэргэжлийн имтгэмжлэгдсэн лабораторт шинжлүүлэх	Нөлөөллийн бүсийн худгууд	Улирал бүр	600,000	Ашиглалтын болон Ан амьтанд зориулсан мэдрэгчтэй худаг, Малчны худгуудаас ерөнхий химийн дээж авч лабораторт шинжлүүлэх	MNS0900:2018 MNS4943:2015 MNS4943:2015
2.	Хими, физик	Нөлөөллийн бүсийн худгууд	Сард 1 удаа	800,000	Малчны 4 худаг хяналтын /1 цооног/	
3.	Бактериологи	Унд ахуйн ус	Жилд 4 удаа	500,000	Усны нөөцийн сав, усны машины емкость, худгийн ус	
		Кемп аж ахуй бохир ус	Жилд 2 удаа	500,000	БЦБ-аас гарах цэвэршүүлсэн ус	
4.	Гүний худгийн түвшин хэмжилт	Нөлөөллийн бүсийн худгууд	Сард 1 удаа	-	Малчны 4 худаг хяналтын /2 цооног/	
Нийт 2,400,000						

12.4. Ургамлан бүрхэвчийн хяналт

Хүснэгт 10. Ургамалын мониторинг

№	Арга хэмжээ	Байршил	Хугацаа /давтамж/	Нийт зардал /төг/	Тайлбар	Баримтлах стандарт
1.	Ургамлан нөмрөгийн өсөлт хөгжилт, зүйлийн бүрдэл, ургацын дээж, хөрсний чийг, температур, pH, давсжилт, хөрсний тогтвортой байдал	Төслийн талбайн нөлөөллийн бүс	Жилд 1 удаа	1,000,000	Хээрийн судалгааны мэдээ цуглуулсан баримт	Ургамлын бичиглэл хийх аргачлал
2.	Модны өсөлт хөгжилтийн	Төслийн талбай	Жилд 2 удаа	500,000	Фото зургаар баримтжуулах	Ургамлын бичиглэл

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

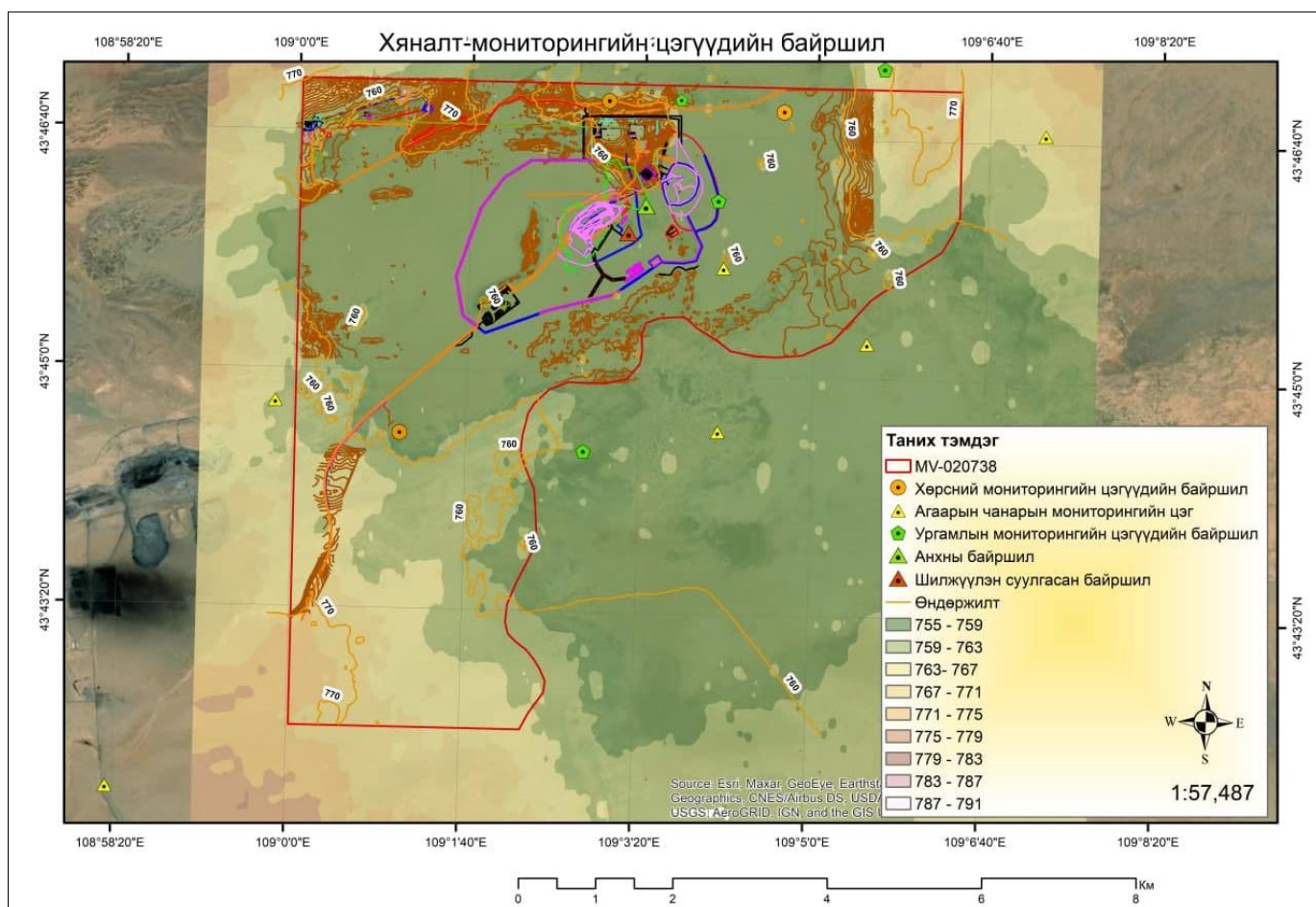
	ажиглалт судалгаа хийх					хийх аргачлал
3.	Бэлчээрийн хамтын шинжилгээний баг бэлчээрийн ажиглалт хийх	Хөвсгөл сумын Жавхлант багийн нутаг	Жилд 1 удаа	1,000,000	Сумын БО-ны мэргэжилтэн, нутгийн иргэдтэй хамтран хэрэгжүүлэх	Ургамлын бичиглэл хийх аргачлал
Нийт 2,500,000						

12.5. Хөрсөн бүрхэвчийн хяналт

Хяналтын үр дүнд техноген нөлөөг тогтооход ашиглагдах хөрс бохирдуулагчийн хэмжээний мэдээг цуглуулахаас гадна шимт хөрс, үрсэлгээний талбай зэрэг нөхөн сэргээлтийн холбогдолтой байршлуудаас авсан дээжийг шимт чанарын шинжилгээнд хамруулна.

Хүснэгт 11. Хөрсөн бүрхэвчийн хяналт шинжилгээ

№	Хяналтын үзүүлэлтүүд	Байршил	Хугацаа /Давтамж/	Нийт зардал /төг/	Тайлбар	Баримтлах стандарт
1	Хими, физик	Шимт хөрсний овоолго	Жилд 1 удаа	250,000	Шимт хөрсний овоолго	MNS 3298:1990 Байгаль хамгаалал. Хөрс. Шинжилгээний дээж авахад тавигдах ерөнхий шаардлагууд, MNS 5850:2019 Хөрс бохирдуулагч бодис элементүүдийн зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ
2	Хими, физик, бохирдуулагч	Уурхайн объектууд	Жилд 3 удаа	250,000	Нийт 5 цэгээс	
		Хөрсний хяналтын цэгүүд	Жилд 4 удаа	500,000	Нийт 5 цэгээс	
3	Газар ашиглалтийн хяналт	Лицензийн талбайн хүрээ	Улиралд 1 удаа	100,000	Газар ашиглалтын хяналтын хүрээнд лицензийн талбайд төслийн үйл ажиллагааны явц	
4	Газрын төлөв байдал	Төслийн талбай	Улиралд 1 удаа	100,000	Гадаргын төрх байдлын өөрчлөлтийн ажиглалт	
Нийт 1,200,000						

Зураг 3. Хяналт-мониторингийн цэгүүдийн байршил

Хүснэгт 12. Агаарын чанарын мониторингийн цэг

Мониторингийн цэгийн байршил	Уртраг	Өргөрөг
Уурхайн салхин дээд зам	108°58'16.4"E	43°42'2.9"N
Уурхайн салхин дээд тал	108°59'50.0"E	43°44'46.2"N
Уурхайн шууд нөлөөллийн бүс	109°04'7.6"E	43°45'45.4"N
Уурхайн салхин доод шууд бүс нөлөөллийн бүс	109°07'12.5"E	43°46'43.5"N
Уурхайн нөлөө сарних бүс	109°05'31.5"E	43°45'14.8"N
Уурхайн нөлөө сарних бүс	109°08'17.77"E	43°44'40.64"N

Хүснэгт 13. Хөрсний мониторингийн цэгүүдийн байршил

Мониторингийн цэгийн байршил	Уртраг	Өргөрөг
ХӨ-1801 -Ашиглалтын талбайн зүүн хэсэгт Шалархуу хөрс	109°04'40.8"E	43°46'51.3"N
ХӨ-1805 – Ашиглалтын талбайн хойт хэсэгт – Мараалаг Цайвар бор хөрс	109°02'59.5"E	43°30'54.4"N
ХӨ-1806 -Элсэрхэг болон Элсэн хучаастай Цайвар бор	109°01'02.3"E	43°44'33.6"N

Хүснэгт 14. Ургамлын мониторингийн цэгүүдийн байршил

Мониторингийн цэгийн байршил	Уртраг	Өргөрөг
Уурхайн салхин дээд зам	108°58'16.4"E	43°42'2.9"N
Уурхайн салхин дээд тал	108°59'50.0"E	43°44'46.2"N
Уурхайн шууд нөлөөллийн бүс	109°04'7.6"E	43°45'45.4"N
Уурхайн салхин доод шууд бус нөлөөллийн бүс	109°07'12.5"E	43°46'43.5"N
Уурхайн нөлөө сарних бүс	109°05'31.5"E	43°45'14.8"N
Уурхайн нөлөө сарних бүс	109°08'17.77"E	43°44'40.64"N

Хүснэгт 15. Усны мониторингийн цэгүүдийн байршил

Мониторингийн цэгийн байршил	Уртраг	Өргөрөг
Хашаатын худаг	109°01'32.3"E	43°40'34.9"N
Улаан худаг	109°13'27.1"E	43°45'31.1"N
HVOB01 цооногоос гаргасан худаг	109°0'2.86"E	43°41'13.60"N
Цагаан эргийн худаг	109°21'24.4"E	43°37'09.6"N
Цувираагийн худаг	109°06'19.7"E	43°48'53.1"N

ХИИ.УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

13.1 Зорилго

Удирдлага, зохион байгуулалтыг сайжруулах нь БОМТ–ий хэрэгжилтийн баталгааг бий болгож буй хэлбэр гэж үзэж ихээхэн ач холбогдол өгөх ёстой. БОМТ-ий хэрэгжилтийг хангахад зөвхөн байгаль орчны мэргэжилтэн бус бусад алба, хэлтэс, нэгжийн ажилтнууд болоод гэрээт байгууллагын ажилтан албан хаагч нарын оролцоо шаардагддаг. Тус дэд төлөвлөгөөгөөр Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилт оролцооны хэлбэр, тодорхойлон хэрэгжилтийг хангах зорилтуудыг дэвшүүлнэ.

Байгаль орчны чиглэлээр хийгдсэн мэргэжлийн байгууллагын үзлэг шалгалт, аудитын үр дүн болон байгаль орчны зөрчил гарсан тохиолдлыг бүртгэж, үнэлж, засаж залруулах ба сэргийлэх арга хэмжээг авч, шаардлагатай бүх талуудад тайлагнана.

Хүснэгт 16. Удирдлага зохион байгуулалт

№	Арга хэмжээ	Төсөв	Хэрэгжүүлэх хуваарь	Хариуцсан албан тушаалтан	Тайлбар
1	Бичиг баримтын бүрдүүлэлтийг хангах	Тодорхойгүй	2026 онд	“Сора Интернэшнл” ХХК	Монгол Улсын хуулийн дагуу бичиг баримтын бүрдлийг ханган ажиллана
2	Хууль эрх зүйн, дүрэм журмын дагуу явагдаж байгаа эсэхийг хянаж, засаж залруулах арга	Тодорхойгүй	2026 онд	“Сора Интернэшнл” ХХК	Төслийн үйл ажиллагаанаас үүсэх эрсдлийг тооцох хариу арга хэмжээ авах

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

	хэмжээг хэрэгжүүлэх				
3	БОХМТ-ийг тайлагнах хурлыг зохион байгуулахад оролцох	1,000,000	2026 онд	“Сора Интернэшнл” ХХК	Тайагнах үйл ажиллагаа зохион байгуулах
4	Нийгмийн хариуцлагын хүрээнд орон нутагтай хамтран ажиллах	Тодорхойгүй	2026 онд	“Сора Интернэшнл” ХХК	Байгаль орчны чиглэлээр орон нутгаас албан шаардлага ирүүлсэн тохиолдол бүрт хамтран ажиллана.
Нийт 1,000,000					

13.2. Сургалт

Байгаль орчны танин мэдэхүйн сургалтыг тогтмол явуулах, байгаль орчыг хамгаалах сөрөг нөлөөлөлийг багасгах талаар ажилчдад санамж, зөвөлгөө өгөх шинээр ирсэн ажилчдад болон нийт ажилчдад сургалтыг тасралтгүй явуулах, Орон нутгийн 10 жилийн дунд ангийн сурагчдад Байгаль орчны танин мэдэхүйн сургалт болон Гар зургийн уралдаан зохион байгуулах танин мэдэхүйн зөвөлгөө, мэдээлэл өгөх.

13.2.1 Сургалтын хуваарь

Хүснэгт 17. Сургалт зааварчилгаа

№	Сургалтын нэр	Агуулга	Хугацаа
1	Байгаль орчны ерөнхий зааварчилгаа	Шинээр уурхайд ажиллахаар ирсэн ажилтанд уурхайн үйл ажиллагааны явцад учирч болох сөрөг нөлөөлөлийг бууруулах урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээний талаар мэдээлэл өгөх	Төсөл үргэлжлэх хугацаанд
2	Дэлхийн байгаль орчны өдөр	Дэлхий дахинд болж буй байгаль орчны талаарх танин мэдэхүй мэдээ мэдээллийг танилцуулах сургалт зааварчилгаа Хөвсгөл сумын 10 жилийн сурагчдад орох	Дэлхийн байгаль орчны өдөр
3	Хог хаягдлын менежмент	Уурхайн хэмжээнд гарч байгаа хог хаягдлын урсгал сөрөг нөлөөлөлийг бууруулах арга хэмжээг танилцуулах	Улиралд 1 удаа
4	Асгаралтын менежмент	Асгаралтын журам танилцуулах	Улиралд 1 удаа
5	ХАЛМ	Химийн бодисын хэрэглээ мөн аюулгүй ажиллагааны талаар мэдээлэл өгөх	Улиралд 1 удаа
6	Усны менежмент	Усны зөв зохистой хэрэглээ мөн дэлхийн усны өдөр мэдээ мэдээлэл өгөх	Улиралд 1 удаа Дэлхийн усны өдөр 3 сарын 22-нд
7	Хөрсний менежмент	Хөрсний бохирдол, сөрөг нөлөөлөлийг багасгах урьдчилан сэргийлэх	Улиралд 1 удаа
8	Орчны тоосжилт	Тоосонцор агууламжийн нөлөөлөл байгаль орчин, хүний эрүүл мэндэд хэрхэн нөлөөлж	Улиралд 1 удаа

		байгаа талаар мэдээлэл олгох урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээ	
9	Амьтан	Говийн шавьж болон бусад амьтдын талаар мэдээлэл олгох	Улиралд 1 удаа
10	Хулан хамгаалах өдөр	“Хулан хамгаалах өдөр” тэмдэглэлт өдөр Хулан адууны нөөц, тархац нутгийг хамгаалах, олон нийтэд биологийн олон янз байдлын хамгааллын ач холбогдлыг таниулах зорилгоор Хөвсгөл сумын сургуулийн сурагчдын дунд танин мэдэхгүй тэмцээн зохион байгуулах	“Хулан хамгаалах өдөр” 10 дугаар сарын 25-нд
11	Бусад	Байгаль орчны чиглэлээр танин мэдэхүйн сургалт зохион байгуулах /ажилчдын хүсэлтээр/	Төсөл үргэлжлэх хугацаанд
Нийт 1,000,000			

ХИВ. ТАЛУУДАД ТАЙЛАГНАХ ХУВААРЬ

Хүснэгт 18. БОМТ биелэлтийн танилцуулах

№	БОХТ-ний биелэлтийг тайлагнахад оролцогч талууд	Тайлагнах хэлбэр	Мэдээллийн агуулга	Зохион байгуулах хугацааны тов	Тайлагнах зардал, төг	Хариуцан зохион байгуулах албан тушаалтан/ажилтан
1.	Дорноговь аймгийн Хөвсгөл сумын ИНХ-аар Байгаль орчныг хамгаалах чиглэлээр хэрэгжүүлж байгаа арга хэмжээг танилцуулах	Нээлттэй өдөрлөг зохион байгуулах	Байгаль орчны хамгаалах арга хэмжээнүүдийн хэрэгжилт, бусад ажлуудын талаар дэлгэрэнгүй мэдээлэл өгөх	2026 оны 10-р сар	1,000,000	“Сора Интернэшнл” ХХК
2.	Дорноговь аймгийн БОАЖГ-аас Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийг газар дээр нь үзэж шалгах ажлын хэсгийн үзлэг шалгалт	Шалгалтын дүн	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний ажлын гүйцэтгэл	2026 оны 11-р сар	Тодорхойгүй	“Сора Интернэшнл” ХХК
3.	Дорноговь аймгийн БОАЖГ-т Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийн тайлан хүргүүлэх	Албан бичгээр	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний ажлын гүйцэтгэл	2026 оны 11-р сар	Тодорхойгүй	“Сора Интернэшнл” ХХК
4.	Байгаль орчны чиглэлээр хийгдэж буй ажлуудыг олон нийтийн сүлжээгээр дамжуулан иргэдэд	Цахим мэдээллийн хэрэгсэл	Байгаль орчны чиглэлээр хийгдсэн онцлох ажлууд	2026 он	Тодорхойгүй	“Сора Интернэшнл” ХХК

Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө 2026 он

танилцуулах					
Нийт 1,000,000					

XV. ТӨСӨВ

Хүснэгт 19. Жилийн нийт төсөв

№	Үйл ажиллагааны чиглэл	Зарцуулах хөрөнгө /төг/
1.	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах үйл ажиллагааны төлөвлөгөө	8,850,00
2.	Нөхөн сэргээлтийн төлөвлөгөө	26,000,00
3.	Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний төлөвлөгөө	42,640,00
4.	Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	10,000,00
5.	Хог хаягдлын менежментийн төлөвлөгөө	7,200,00
6.	Орчны хяналт, шинжилгээний хөтөлбөр	8,100,00
7.	Сургалт зааварчилгаа	1,000,00
8.	Удирдлага, зохион байгуулалтын төлөвлөгөө	1,000,00
9.	Талуудад тайлагнах	1,000,00
10.	Мэргэжлийн байгууллагатай гэрээ хийж, хамтран ажиллах	33.100.000
Нийт		138.890.000

XVI. ХАВСРАЛТ

1. “Сорговь” нүүрсний ил уурхайн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хяналтын хуудас
2. СОРА ИНТЕРНЭЙШНЛ ХХК-ний улсын бүртгэлийн гэрчилгээний хуулбар
3. MV-020738 тоот Ашиглалтын тусгай зөвшөөрлийн хуулбар
4. Сорговь уурхайн дэвсгэр зураг
5. Тухайн жилийн уулын ажлын төлөвлөгөөний баталгаажсан нүүр, байгаль орчинтой холбоотой маягтууд
6. Барьцаа хөрөнгө байршуулсан баримт
7. Орон нутгийн хамтын ажиллагааны гэрээ
8. Улсын комиссын акт
9. Батлагдсан ТЭЗҮ, БОННУ-ний тайлангийн нүүр